

OKÉNKO

D O F A R N O S T I

V Y D Á V Á F A R N O S T S V . V Á C L A V A V L E T O H R A D Ě

Ročník XXVIII

Září 2019

číslo 9

Neděle z konce prázdnin

Podivuhodné věci se odbývají na nebi
a na zahradě
hrají si děvčátka s panenkami
Hoch skáče přes švihadlo
Konopná šňůra vykrajuje kouli
chlapec je celý uvnitř

Za plotem vítr oznamuje podzim
Svist švihadla
rozzáží vzduch a drnčí
jak ticho nad hřbitovem hmyzu

Jan Skácel

Základní lež komunismu je, že každý má
chtít, co má soused, a každý má být, co
je druhý.

T. G. Masaryk, 1898

Úvodem

Připomínali jsme si tragická výročí 21. srpna 1969 a pak 1. září 1939. O zradě spojenců za „Mnichova“ jsme slyšeli mnoho, o zradách Sovětského svazu a zradách našich, už tolik ne. Narodil jsem se až po válce, táta přežil. 21. srpna 1969 jsem, coby tankista, „osvobodil“ Prahu od kontrarevoluce - žádný komunista ani jiný lhář mi nemůže nic vykládat. Letos Prahou 21. srpna prošly tisíce lidí. U sídla KSČ organizátoři nechali rakev se jmény pěti obětí (František Kohout, Vladimír Kruba, Bohumil Širínek, Stanislav Velehrach, Danuše Muzikářová), zastřelených před padesáti léty českou ozbrojenou mocí. V r. 1990 jsem - i v Letohradě - slyšel milionáře, že prý v Praze nikomu neublížili, jen si vařili guláš. (Dodneška se nestydí.) Po odplatě jsme neprahli, ale zločin a pachatele je třeba pojmenovat - i pro pozvednutí důstojnosti obětí, které byly zločinem poníženy. Úkol udržet naši civilizaci trvá.

V prázdninovém Okénku jsme otiskli dopis Pavla Černého panu kardinálu Dukovi. Nabízíme odpověď pana kardinála. Naslouchat oběma stranám je vždy užitečné, porovnávat argumenty, sledovat míru vzájemného naslouchání, i způsob prosazování svého pohledu. Nový letohradský farář pan vikář Josef Roušar si nás získal svou laskavostí a přívětivostí. Vypadá, že se i jemu u nás líbí.

/v

ODHALIT TVÁŘ...

„Vy jedna osobo!“ (Švejk). Už od dětství se mi nelíbilo slovo „osoba“. Jak je neurčitě, jak anonymní! Je to osoba dobrá nebo zlá? Stará či mladá? Muž nebo žena? Pak se mně to přeneslo i na termín v katechismu: Bůh ve třech osobách. Ach, ach...

Ale, moji milí, ono stačí jen otevřít Písmo svaté: tam osobu nenajdete. Najdete místo ní něco pozoruhodnějšího: Bůh má tvář! Otec, Syn i Duch svatý mají tvář! Hned na počátku Bible (Gn 4:16, Nm 6:25-26), i v žalmech mnohokrát. Tvář Otcova: ve všem, co učinil (Ř 1:20) např. v krásě přírody, planety Země, vesmíru i v představách Michelangelových... Tvář Syna - tu viděli lidé z evangelií (1 J 1:1, nebo Mt. 17:2, L 9:29 - Sk 1,11), my ji vidíme na Turínském rubáši, u El Greca, Rubljoiva, Rouaulta... Tvář Ducha - ve tvářích vyznavačů Krista (De Gasperi, Robert Schuman, Roncalli, náš Beran a miliony dalších lidí, též žijících v našich farnostech), zvláště pak ve tvářích matek a otců.

Papež řekl, že kněží mají strach z evangelia a proto sahají po církevním zákoníku. My věřící zase místo po Bibli saháme po Katechismu. Leč vždycky se vyplatí ta Bible, zvláště evangelium. Najít TVÁŘ Boží!

Jan Rybář

1. září 1939 - 2019

Josef Čapek měl jasno, jak se chovat v tísnivých časech: „Neodporovati zlu? Odporovat mu ze všech sil, věda, co je toto zlo, nejprve ze sebe samého.

- Především mu nenadržovat.
Odporuj zlu, nebo bys mu pomáhal.
Odporuj zlu, budiž zlo trestáno,
aby se necítilo páнем světa!“

Nejvíce mě znepokojuje, jak málo si pamatujeme, jak málo jsme schopni se poučit z minulosti a jak snadno se necháme vlákat zpátky do diskusí, zda nám třeba někdy nebylo líp; mám obavu, abychom zase ne sklouzli k něčemu, čeho budeme lidovat.

*Generál Petr Pavel,
bývalý náčelník generálního štábu
a bývalý předseda nejvyššího vojenského
výboru NATO*

Syn je viditelnost Neviditelného.

sv. Irenej

Jak by mohl viditelný obraz znázornit neviditelného Boha? Což to nezakazuje sama bible?

Tomáš Špidlík

MOJE „KORUNKA“

Velká zrnka růžence: „Děkuji ti, něžná Moci, která jsi nás povýšila k Absolutnu ode dne Zvěstování až po dnešní den Eucharistie.“

Malá zrnka: „Děkuji ti za to, že bez nás nemůžeš být“.
Jan Rybář

ODPOVĚĎ KARDINÁLA DUKY NA DOPIS PAVLA ČERNÉHO

uveřejněného také v prázdninovém Okénku

Vážený bratře,
emeritní předsedo Církve bratrské a Ekumenické rady církví,
předsedo Kostnické jednoty,
měl bych začít poděkováním, ale spíše říkám, že lituji.

Vaše úvodní slova mohou obrátit a v duchu vzpomínek Vám i poděkovat za opravdu krásnou a efektivní ekumenickou spolupráci. Byl jste to Vy a bratr Ing. Smolík, kteří jste po návštěvě u mne v Hradci Králové zahájili cestu spolupráce, kdy jsme se sjednotili ve vyjádření, že všichni se podílíme na práci evangelia s přáním, aby tato naše práce byla věrohodná a zahojila rány minulosti nako-lik je to možné. Ovoce této spolupráce je zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

Myslím, že mnohé bych nenapsal za předpokladu, že byste nebyl v čele zmíněných institucí a poté nemohl pozorovat další vývoj, možná i s překvapením. Jedno s čím však nemohu souhlasit, je Vaše chápání, nebo nepochopení, zmíněného projektu obnovy Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v nové podobě, kdy nejde o pouhou repliku, Mariánský sloup je také zpřítomněním umělecky význačného díla barokního umělce Jiřího Bendla. Kráčíte-li po Karlově mostě, pak většina těchto sousoší jsou výdusky. Jako v mnoha jiných místech (např. Kuks apod.). Plamenné diskuze a vzbuzení emoce, které se vztahují ještě k nestojícímu Mariánskému sloupu, odhalily hnusající rány, které bych přirovnal k metastáze. Ukazuje se, že jsme tři desetiletí po sametové revoluci nedokázali zhodnotit ve svobodě a na obecné rovině pád Rakousko-Uherska a nastoupení Československé republiky. Naše státnost nikdy nezánikla, a proto také nebylo třeba ji v plném slova smyslu obnovovat, ale osvobodovat od pout, která ji doprovází od jejího počátku: netolerance, závist, nenávisť, nepřátelství až ke krveprolití. Ukazuje se, že nedokážeme sledovat skutečné vědecké, a nako-lik možno, objektivní a nezávislé bádání, které nemůže hodnotit tábority a východočeské sirotky jako vrchol našich národních dějin, ale přitom dovede ocenit kulturní i politický přínos utrakvismu, který nikdy netvořil novou církev, ale byl určitou větví, podobně jako se setkáváme v anglikánské církvi s High Church and Low Church. Tím nechci bagatelizovat tragický osud Mistra Jana Husa. Musíme ale vidět celé hnutí obnovy, jehož nebyl hlavou, ale jehož se stal reprezentantem na základě

tragického údělu. Kostnický koncil v přijetí memoranda děkana Jagellonské univerzity Pavla Wlodka dal signál k náboženské svobodě ještě před usneseními španělských cortézů pod vlivem profesorů Salamanky a Valladolidu v 16. století. Můžeme citovat jednoho z jejich představitelů, Francisca de Vittoria OP: „Žádný člověk se nerodí jako otrok.“ Zde hledíme také podněty ke Kutnohorskému náboženskému míru, jako i majestátu Rudolfa II.

Není možné, abychom spolu probírali celou historii. Nyní tedy k ideji Mariánského sloupu v kontextu jeho vzniku a postavení. Tricetiletá válka vznikla politicky nezodpovědným rozhodnutím části českých stavů. Zcela jistě znáte i lépe stanovisko Karla st. ze Žerotína. Bezsporu můžeme tvrdit, že důsledky husitských válek a tricetiletá válka v kontextu české kotliny, způsobily větší ztráty na životech, kulturních statech a hospodářském životě než První či Druhá světová válka. Tím nezavírám oči před holocaustem, heydrichiádou ani před zločiny komunistického režimu. Musím tuto vsuvku připomenout vzhledem k prohlášení primátora Zdeňka Hřiba. Nejenom Pražané, ale obyvatelé celé české země po dvě generace žili v době tricetileté války v hrůzách a obavách nejenom o svoje domy a rodiny, ale v obavách o holý život. Soldatesky obou stran, jak císařská vojska, tak vojska českých stavů podporovaná protestantskými panovníky trpěla soustavně nedostatkem, vzhledem k nevyplácenému žoldu a o to více pustošila a rabovala zemi. Poprava sedmadvaceti pánů v roce 1621 nebyla schvalována značnou částí katolických pánů, jakož i představiteli historických řádů v čele s kardinálem Harrachem. Obnovení zemského zřízení bylo tvrdou reakcí vycházející nejenom z pomsty, ale i z nových vztahů vyplývajících z nemorálně uplatňovaného usnesení augšpurského sněmu na základě principu „čí vláda toho náboženství“. Tento princip přijaly obě strany konfliktu - katolíci a luteráni. Fridrich Falcký však nebyl luterán. V tomto smyslu je třeba chápat právní situaci v zemi. Devastace katedrál sv. Víta vyvolala odpor, na jehož konci je slavnostní Te Deum po bitvě na Bílé Hoře v kostelích „pod jednou“ i „pod obojí“, jako i v luteránských kostelích. Ani židovská obec nebyla spokojena s vládou zimního krále. Tím nepopírám tragiku bitvy na Bílé Hoře. Ale ani Bílá Hora nepopřela českou státnost (státnost Zemí koruny české). To však není důvodem k postavení Mariánského sloupu. Je třeba si uvědomit, že stavba Mariánského sloupu se realizuje dvě generace poté. Generace, které zažily pustošení především ze strany švédských vojsk, císařské nevyjímaje, ale také i do jisté míry ze zdívočelých žoldnéřských band, které nebojovaly za žádné ideály a jen loupily a postavily většinu obyvatel na stranu habsburské vlády, i když vykazovala barokní absolutismus. Nejedná se ale ani o diktaturu a tyranii, ale o autoritativní způsob vlády, ve kterém pokračovali i osvětenší panovníci,

především Fridrich Veliký, vládce Pruska. Nechci otevírat nový spor, kdo byl na čí straně. Útok švédské soldatesky téměř týden po uzavření Vestfálského míru nelze chápat jako příchod osvoboditelů. Dva ideoví odpůrci Juan Caramuel z Lobkovicz, ale i Jan Ámos Komenský, o jehož angažmá ve třicetileté válce vědí historici své, vysloví se oba celou vahou svých osobností k uzavření míru (tj. Vestfálský mír). Tak i samotné vyzdvižení Mariánského sloupu, které jistě neneslo znaky tolerance, ale vyjádřilo touhu po míru a také vyjádřilo dík za to, že Prahu nepostihl osud jako jiná města ve Střední Evropě během tricetileté války. Současně je třeba při-

pomenout, že sloup byl postaven na místě, kde bylo zneuctěno Palladium přibitím na židli, která byla postavena pod šibenici. Zbourání Mariánského sloupu v listopadu 1918 bylo dílem anarchistů Franty Sauera a žižkovských hasičů, nikoliv z hasičského sboru. Zcela jistě, že shromáždění v listopadu 1918 na Bílé Hoře neřešilo otázky historických pravd. Bylo to shromáždění v době po vyhlášení Československého státu u svatováclavského sousoší na Václavském nám. 28. října 1918. Situace tehdy nebyla shodná s listopadem 1989. Bolševická vojska Maďarské republiky rad Bély Kuna obsadila celé jižní Slovensko, v Prešově vyhlásují Slovenskou republiku rad, pod egidou Budapešti. Naši obyvatelé německé národnosti optují o připojení severozápadní části českých zemí k Berlínu a jihozápadní části k ještě neexistující Německé rakouské republice. Dovedeme tedy pochopit atmosféru doby. Rovněž tak bych připomněl nešťastný postoj mého předchůdce, arcibiskupa Huyna, syna generála, který patřil k té části armády a politiků, který usilovali o připojení k Berlínu a to již v roce 1917. Pastýřský list arcibiskupa Huyna ze srpna 1918, který vyzývá ke konečnému vítězství a skutečnost, že zakázal pohřeb zastřelených chlapců v Plzni, kteří se

za rozbřesku pokoušeli shodit z vozu chléb (vojenský komisařek) a byli vojáky zastřeleni. Především tragédií umocnil odůvodněním tohoto zákazu, „zmínění mladíci nejenom že se dopustili krádeže, ale dokonce velezrady, protože tak ohrožovali válečný stav“. To mne vede k tomu, abych neodsoudil i výrok T. G. Masaryka, kdy v Londýně byl tvrdě napadán politickou reprezentací právě za svržený Mariánský sloup. Je jednoduché vytrhnout větu z kontextu, kterou v té době politik a představitel bojující emigrace reaguje tak jak reagoval. Zmíněné řádky si nepřechtel, jako my dnes, ale on tu dobu prožíval.

Uvědomme si, že skácení Mariánského sloupu nebyla konečná vize zmíněné skupiny, ale chtěla pokračovat v kácení soch na Karlově mostě. Myslím, že CzechTourism ani ministerstvo financí by nebylo příliš spokojeno, kdyby Karlův most se stal jen jedním ze středověkých mostů. Je třeba dodat, že pak nastává tažení obrazoborectví v městech a vesnicích. Hlavním cílem se nestala Panna Maria, ale především sochy sv. Jana Nepomuckého na základě velkých antiklerikálních a nacionalistických sporů z devatenáctého a z přelomu do dvacátého století. Dovolím si určité srovnání. Představitelka UNESCO, paní Irina Boková, kandidátka na generální tajemnici OSN, v důsledku ničení antických, ale i křesťanských, památek na Středním východě islamistickými fanatiky, navrhovala tento vandalismus prohlásit za válečný zločin. Nedívme se, že velká část naší společnosti se nemůže dívat na zboření Mariánského sloupu v kontextu listopadu 1918, ale právě vzhledem k úsilí o jeho symbolickou obnovu v kontextu naší doby.

Ani komunistický puč v roce 1948 neváhal využít symboliku zboření Mariánského sloupu, kdy označil doktorku Miladu Horákovou jako mladou studentku za iniciátorku svržení sloupu, která na krk Panny Marie přivázala lano. Touto lživou informací chtěli vyprovokovat emoce k souhlasu s její popravou. Vidíme, že fake news nejsou novodobým vynálezem.

Současná vzrušená diskuze vznikla na základě odvolání revitalizace Mariánského sloupu zasedáním zastupitelstva magistrátu v roce 2017, které mělo však určitou předehru. Tato předehra se odehrála v kostele sv. Václava na Zderaze pod taktovkou, odpusťte mi tento výrok, dívčího tria: sestra Tonzarová, paní spisovatelka Lenka Procházková, paní, pardon, soudružka Semelová, básník a redaktor Radia Wave a časopisu Protestant bratr Škrob a další. Po nastoupení na svatovojtěšský pražský stolec v lednu 2011 při ekumenické bohoslužbě v Soukenické ulici jsem byl dotazován bratry a sestrami z vedení Ekumenické rady na svůj postoj k obnově Mariánského sloupu. Vzhledem k časové prodlevě volně cituji svá slova: jako Duka nechci prosazovat obnovu Mariánského sloupu, která by způsobila rozpory v ekumeně příp. ve společnosti, pochopte však, že jako pražský arcibiskup nemohu tomu bránit (z historických důvodů,

které jsem popsal v předchozích řádcích). V diskusi jsme se rozešli. Jako představitelé ČBK a Ekumenické rady církví (v té době já jako předseda ČBK, předsedou ERC byl Joel Ruml a další) jsme se shodli na následujícím: V zásadě nemůže být postavena historická replika Jiřího Bendla v tom smyslu, že zde nebudou sochy andělů s jejich atributy, které by mohly urážet protestantské církve. Rovněž tak zde nebudou historické nápisy a na samotném sloupu bude umístěn nápis „Tento Mariánský sloup byl vyzdvižen jako symbol ekumenické spolupráce křesťanských církví v ČR a projev úcty k Ježíšově Matce.“ Pod tímto nápisem „ČBK a ERC“ s uvedeným datem. Z mé strany bylo také přislíbeno, že na průčelí Týnského chrámu bude nově umístěn symbol utrakvismu, kalich s hostií. Tak se také stalo. Rozešli jsme se s tím, že je zapotřebí v tomto smyslu pracovat v našich církvích na porozumění a pochopení tohoto kroku. S tímto záměrem jsem také později seznámil i zasedání synody Českobratrské církve evangelické. V rámci připravovaných pozvání na návštěvu papeže Františka jsme viděli jako opravdový projev společného smíru setkání a modlitbu všech představitelů církví na Staroměstském náměstí. Tento projekt se neuskutečnil. Daná situace ukazuje, že jsme příliš nepracovali v tomto duchu, což ukazují určité radikální postoje v našich církvích i ve společnosti. Návštěva papeže Benedikta XVI. se bezesporu dotkla jiné společenské atmosféry, než která panuje dnes.

Tento projekt týkající se výstavby Mariánského sloupu plně přijal autor, sochař Mistr Petr Váňa. Rovněž tak sdružení, která jsou iniciátory, ale i sponzory celé akce, podepsala dané prohlášení. V předvečer letošní svatodušní vigilie se s námi prvně modlili představitelé křesťanských církví, které shromáždí naše bratry a sestry z jiných národností, které však již po více než desetiletí žijí s námi zde (arménská apoštolská církev, koptská církev a další protestantské církve, které nejsou členy ERC). Při následném setkání, které trvalo do pozdních nočních hodin, jsme došli k závěru, že je zapotřebí chápat tuto obnovu Mariánského sloupu v novém kontextu.

Na Bílé Hoře se po třikrát konalo ekumenické shromáždění, které vyjádřilo jak vzájemné odpuštění, tak i touhu po smíření. Při návštěvě papeže sv. Jana Pavla II. v roce 1995 zazněla prosba o odpuštění z úst nejvyššího představitele Římskokatolické církve adresovaná naším křesťanským církvím, jichž se historický vývoj bolestně dotkl v době zmíněných historických událostí. Ze strany Ekumenické rady v témž roce zazněla slova odpuštění a smíru z úst představitele ERC bratra Pavla Smetany. Dovolte mi skončit prosbou i výzvou. Po třech desetiletích společné práce jsou v této době naše církve atakovány ideologiemi, ale i netolerantními skupinami, kdy určité filosofické a etické názory odporující principům židovsko-křesťanské kultury a civilizace znevažují Boží slovo, které nám prostrírá Kniha knih - Bible.

Následné diskuze i šarvátky vyžadují vzájemnou omluvu i smír. Po mnohých nehorázných útocích na principy křesťanství, ale také i na našeho Pána Ježíše Krista a jeho Matku, považuji za navýsost vhodné, abychom dokázali v této situaci v naší společnosti, na onom místě, které je poznamenáno krví a sváry, podat si ruku, abychom v duchu odpuštění a v duchu pravé tolerance dovolili, aby tento projekt diskutovaný a nebyrokraticky přijatý v lednu 2011 se stal naším společným úsilím. Dlačba Staroměstského náměstí nevypráví jen o prohrách středověku či baroka, ale také hovoří jasnou řečí o největší prohře naší nedávné minulosti. Zde se rozhodlo o naší budoucnosti ve fatálním roce 1948. Postup, který volí současný magistrát, není projevem, který bychom my, křesťané, měli následovat. Přiznejme však, že mnohé diskuze, které byly vedeny v mnoha případech slovy, která vycházela z emocemi rozbouřených niter, v duchu: „Padni komu padni,“ nám asi také nejsou ke cti.

*V Duchu Pravdy,
+ Dominik kardinál Duka OP
arcibiskup pražský a primas český
předseda České biskupské konference*

Z TĚCH HLAVNÍ SE JEŠTĚ KOUŘÍ

Marek Švehla

Obětem 21. srpna 1969 se musí dostat víc pozornosti než dosud

Sdělení některých pouličních protestů může nejlépe vystihnout jediná rekvizita. Přesně to se stalo minulý týden v centru Prahy, kdy početný dav demonstrantů přinesl před hlavní sídlo komunistické strany rakev. Na ní bylo napsáno pět jmen, která do té doby málokdo znal. Pět obětí padesát let starých událostí, které se vždy krčily ve stínu invaze komunistických armád, k níž došlo o rok dřív. Přitom oběti ze srpna 1969 popisují české dějiny neméně dramaticky a na komunistickou stranu vrhají stín těžké viny a nevyřízených úctů. Všichni lidé napsaní na rakvi byli totiž zastřeleni komunistickými polovojenskými oddíly zvanými Lidové milice během demonstrací na první výročí srpnového vpádu, v nichž chtěli občané vyjádřit nesouhlas s opětovným tuhnutím poměrů a pokračující okupací Československa.

Komunisté si drželi Lidové milice jako svoji soukromou armádu určenou k nasazení proti všem, kdo sebrali odvahu dát najevo nespokojenost s jejich mocí. Odpovědnost za smrt nevinných lidí tak padá i na hlavu dnešní komunistické strany, která se hlásí k tradici své předchůdkyně a velebí strážce tehdejších vražd. Už jen z úcty k mrtvým je dobré si to čas od času připomenout. Jde totiž o jednu z nejtragičtějších událostí moderních českých dějin, které se stále ještě nedostalo potřebné pozornosti.

Promyšlený zločin

Patrně ani ti nejskeptičtější demonstranti, kteří na konci osmdesátých let protestovali

ČEKÁNÍ NA KATASTROFU

Jak vypadal měsíc před nejstrašnější válkou

Silvie Lauder

Claire Hollingworth toho slunečného dne na konci srpna roku 1939 podnikla vcelku dobrodružný výlet. Sedmadvacetiletá Angličanka, která několik předchozích měsíců pomáhala v polské Varšavě tisícům uprchlíků, jež vyhnala ze zbytku Československa nacistická okupace, a která jen dva dny předtím kývla na nabídku stát se zahraniční dopisovatelkou britských novin Daily Telegraph, se rozhodla obhlédnout situaci v sousedním Německu. Protože byla polsko-německá hranice uzavřena pro běžný provoz a výjimku měly jen diplomatické vozy, vypůjčila si Claire auto od zaměstnance britské ambasády a ve vozidle, provokativně vyzdobeném britskou vlajkou, překročila hraniční čáru.

Když míjela údolí na německé straně hranice, zvedl se vítr a odhalil to, co mělo být skryto pod plachtami z pytloviny. Dlouhé řady tanků, jejichž počet odhadla na necelý tisíc, a další vojenské techniky seřazené v údolí a připravené k „rychlému úderu“, který je nyní očekáván „téměř každou hodinou“, jak napsala do senzační zprávy publikované na titulní straně Telegraphu den poté. Kolem hranice viděla Claire Hollingworth další známky „mimořádně intenzivní vojenské aktivity“. Na silnicích potkávala pouze vojenská vozidla (než projela úsek mezi dvěma obcemi dlouhý tři kilometry, napočítala pětadesát vojenských kurýrů na motorkách), míjela kulometná hnízda, protitankové zábrany a „míle“ ostnatého drátu pod napětím. Koho naopak neviděla vůbec, a to ani ve třech městečkách, která postupně navštívila, bylo civilní obyvatelstvo. V Gliwicích, tehdy zvaných německy Gleiwitz, našla „opuštěné ulice, kavárny a obchody“, a když si chtěla u místního drogisty koupit mýdlo, sdělil jí, že musel veškeré zásoby poslat do Berlína.

Právě v Gleiwitzu se čtyři dny poté, co jeho liduprázdnými ulicemi projížděla mladá anglická reportérka, odehraje nacisty (přestrojenými do uniforem polské armády) zinscenované napadení německé rozhlasové stanice, které se stane záminkou pro jejich útok na Polsko. Prvního září ráno už bude Claire Hollingworth telefonovat z Katovic na britskou ambasádu do Varšavy a bude muset vystrčit telefonní sluchátko z okna, aby si nedůvěřiví příjemci zprávy mohli na vlastní uši poslechnout ohlušující rachot tanků v katovických ulicích.

Přestože dohady o blížícím se válečném konfliktu plnily noviny už celé měsíce, když skutečně vypukl, málokdo byl ochoten tomu uvěřit. Tuhle válku si totiž s výjimkou nacistického vůdce Adolfa Hitlera a jeho nejbližších nepřál nikdo. Ani běžní Němci, ani Hitlerovi spojenci nebo část armádního velení. Když byl původně stanovený termín útoku na Polsko (26. srpna ve 4.30) na poslední chvíli odložen, poznamenal německý admirál

proti stejnému režimu a v listopadu 1989 dosáhli jeho konce, si neuměli představit, že by proti nim policie nebo Lidové milice střelily ostrými náboji. V srpnu 1969 se to opakovaně stalo a na ulici zůstali mrtví. Čtrnáctiletý Bohumil Širínek byl střelen milicionáři na Tylově náměstí v Praze, když stál v davu dalších demonstrantů. O několik dní později zemřel v nemocnici. Osmnáctiletý František Kohout a o rok starší Vladimír Kruba padli v noci 20. srpna po střelbě ze samopalu kousek od pražského náměstí Republiky. Byli na místě mrtví.

Osmnáctiletá Danuše Muzikářová zahynula u Moravského náměstí v Brně, když jí kulka zasáhla zezadu do hlavy. Osmadvacetiletý Stanislav Valehrach byl zastřelen v Brně v Orlí ulici po střelbě milicionářů. Historici zařazují k obětem srpna 1969 ještě sedmadvacetiletou Bohuslavu Maznou, kterou 24. srpna zabil neosvětlený bojový transportér, v němž také jeli ozbrojenci zasahující proti protestům. Pisemný rozkaz střilet podle historiků neexistuje. To je ale pro tehdejší dobu typické. Podobně se nedali určit viníci vraždění na západní hranici, přes kterou po komunistickém puči utíkali Češi na svobodu. Případy zabítí a zranění ze srpna 1969 se však vyšetřovaly a v archivech existují svědectví o tom, že účastníci protestů viděli, jak milicionáři střelí ze samopalů. Tehdy čerstvý generální tajemník KSČ Gustáv Husák navíc předem oznámil, že případné protesty budou tvrdě potlačeny. Podle historiků byli navíc v rámci Lidových milic vybráni a poslání do ulic spolehliví členové, u nichž Husákovy vedení předpokládalo, že při jakémkoli rozkazu nebudou váhat.

Dnes je jasné, že brutální zásah byl promyšlenou akcí, která měla frustrovanou veřejnost zastrašit a vehnat do pasivity či odevzdanosti, a přimět ji tak akceptovat čistky a změny zákonů, které se tehdy teprve chystaly.

Dluh

I když se tehdy střelba do lidí vyšetřovala, nebyla vyvinuta upřímná snaha zjistit viníky. S počínající normalizací se pak nad vraždami zavřela voda a chyběla nejmenší vůle jakkoli se jimi zabývat. K vyšetření nedošlo ani po pádu komunismu, což historici přičítají pravděpodobnému zničení možných důkazů. Skutečnost, že paramilitární bojůvky tehdejší vládnoucí strany zavraždily pět lidí demonstrujících za svobodu, je ale tak tragická, tak znepokojující, že by ji český stát neměl nechat být ani po padesáti letech. Je možné se vši vážností ještě jednou spustit vyšetřování a oficiálně označit alespoň morální viníky z řad politiků, vedoucích postav Lidových milic, policie. Také je možné rodiny dodatečně odškodnit a obětem postavit důstojný památník.

A jakkoli to zní v rozdělené společnosti naivně, pod skutečný tlak by se měla dostat komunistická strana, která nese za mrtvé odpovědnost. Společnost by neměla tolerovat nebo tiše snášet, aby se činovníci KSČM tvářili, že s mrtvými ze srpna 1969 nemají nic spo-

lečného. Naopak, měla by po komunistech vyžadovat příznání k morální vině za vraždy a cosi jako omluvu za ni, stejně jako komunisté hlasitě požadují omluvu například od dnešní německé vlády za zločiny nacismu.

To platí, přestože dnešní doba podobným požadavkům vůči komunistům nepřeje. Prezident by měl být prvním z těch, kdo vyrovnání se s podobnými zločiny zvedne jako téma. Zeman však místo toho na výročí okupace i brutálního zásahu 21. srpna pozval zástupce KSČM do Lán a jednal s nimi o jejich požadavcích na schvalovaný rozpočet. Zeman jednoho dne odejde, ale dluh vůči obětem z 21. srpna 1969 tady zůstane.

Respekt, 26.8. 2019

Společná vojenská přehlídka Wehrmachtu a Rudé armády v Brestu 22. září 1939.

Generálporučík Mauritz von Wiktorin, generál Heinz Guderian a velitel brigády Semjon Krivošejn oslavují vítězství nad Polskem

(Bundesarchiv)

POČÁTEK II. SVĚTOVÉ VÁLKY

1. září 1939 Německo napadlo Polsko. Krátce předtím uzavřeli nacisté a bolševici spojeneckou smlouvu, na jejíž základě si obě totalitní mocnosti rozdělily sféry vlivu v Evropě. Sovětský svaz poté 17. září 1939 zahájil invazi do Polska, které bylo nuceno bránit se na dvou frontách. Spojenectví nacistů a bolševiků trvalo až do 22. června 1941, kdy Německo napadlo Sovětský svaz.

Epizodní roli při přepadení Polska sehrál také německý spojenec Slovenský stát, který ospravedlňoval účast ve válce polským zábořem slovenského území po Mnichovské dohodě. Na straně Poláků naopak bojovala Legie Čechů a Slováků, která se v Polsku zformovala jako součást československého zahraničního odboje.

Krátce po přepadení Polska vyhlásily Francie, Velká Británie a státy Commonwealthu Německu válku. Začala II. světová válka.

Petr Blažek

a protihitlerovský spiklenc Wilhelm Canaris s úlevou, ale zcela mylně, že mír je „zachráněn na dalších dvacet let“. Jenže o válce bylo již dlouhé měsíce rozhodnuto. S odstupem osmdesát let a s hojností informací, které dnes máme k dispozici, je obraz srpna 1939 truchlivou zprávou o čekání na válku, které jednoduše nešlo zabránit.

Nemohli tomu uvěřit

Viděno optikou šesti děsivých let, která následovala a která přinesla celkem zhruba sedmdesát milionů obětí, se to zdá překvapivé, ale život ve většině evropských zemí běžel velkou část srpna 1939 ve vcelku normálních kolejích. Léto bylo horké a slunečné, takže v některých zemích slavili hojnou úrodu a žně si odbyli dříve než obvykle. Na dovolenou se nerozjeli jen běžní občané, ale i politické špičky a hybatelé dění. Britský premiér Neville Chamberlain 2. srpna uspěl v tamním parlamentu s návrhem vyhlásit dvouměsíční prázdniny, což velmi i ostře kritizoval Chamberlainův vnitrostranický oponent a brzký nástupce ve funkci Winston Churchill. I on ale nicméně odjel odpočívat nejprve do svého venkovského sídla v anglickém Kentu a následně na jih Francie, byť si z dovolené pilně odskočil na prohlídku francouzské obranné Maginotovy linie. Italský král chytil pstruhu na severu země, britský panovník se rekreoval na skotském zámku Balmoral. Nakonec i německý nacistický vůdce Adolf Hitler trávil velkou část srpna na svém horském sídle v bavorském Berchtesgadenu, nicméně u úchvatného výhledu na Alpy nerelaxoval (máme doklady o jednom záchvatu zuřivosti za druhým) ani neodpočíval. Naopak se horečně připravoval na válku. Právě odtud v druhé půlce srpna kupříkladu na dálku koordinoval finální dojednávání německo-sovětského paktu o neútočení, známého jako pakt Molotov-Ribbentrop.

Pro jiné Evropany se ovšem normální život stával stále vzácnější komoditou. Němečtí Židé, kteří během předchozích několika let přišli o většinu svých základních práv, zjistili na začátku srpna, že už si nemohou koupit ani los v loterii. Během léta se dále zkračoval seznam zemí, kam před tuhnoucími pravidly mohli přehnout – v polovině srpna zakázala Itálie vstup německým, polským, rumunským a maďarským Židům. Zatímco Židé sledovali utahující se šrouby s rostoucí úzkostí a noviny den po dni plnily zprávy o zvyšujícím se napětí a ke konci srpna už byly známky blížící se války patrné na každém kroku, řada pozorovatelů tehdejšího dění si všimla, že lidé tyto zprávy přijímali s jakousi podivnou lhostejností a netečností. „I když pečlivě posloucháte v hospodách apod., není možné zaslechnout žádný spontánní komentář ani projev sebedemnějšího zájmu o situaci, přestože si prakticky všichni, když jsou dotázáni, myslí, že bude válka,“ píše spisovatel a novinář George Orwell v deníkovém zápisu z 24. srpna 1939. Také v Německu panovala podle amerického novináře

William L. Shirera, který v té době působil v Berlíně jako korespondent listu Chicago Tribune, „ponurá apatie“, z níž se lidé neprobudili, ani když válka 1. září nakonec skutečně vypukla. „Lidé na ulicích, přes zásadní důležitost zprávy, jež je ráno vítala z rádií a mimořádných ranních vydání novin, působili netečným dojmem,“ píše Shirer v knize Vzestup a pád třetí říše a dokládá náladu scénou z jedné berlínské ulice, kde dělníci pracující na nové budově IG Farben ani nehnou brvou, když se kolem nich začínou rojit kameloti vykřikující zprávy o napadení Polska. „Napadlo mě, že je německé obyvatelstvo omámeno, když se toho prvního zářijového rána probudilo do války, o níž si byli jisti, že se jí führer nějakým způsobem vyhne. Když teď válka přišla, nemohli tomu uvěřit.“

Jak napsal v roce 2008 v textu pro německý magazín Der Spiegel britský historik Ian Kershaw, drtivou většinu Němců uspokojily kroky, které Hitler uskutečnil do té doby: obnova vojenské síly, národní hrdošti Německa a vnitrostátního pořádku, expanze Říše na území obývané etnickými Němci, tedy do Rakouska a československých Sudet, a postupné „odstřelování“ nenáviděné Versailleské smlouvy, která jim po první světové válce coby poražené zemi přinesla v jejich očích takové ponížení, když jim uložila platbu válečných reparací a ztrátu části evropského a celého mimoevropského území. „Většina lidí nemohla nebo nechtěla pochopit, že pro Hitlera a nacistické vedení byly tyto kroky pouze předehrou k válce, která bude ve znamení neomezených německých výbojů,“ píše Kershaw. „Většina lidí chtěla zachovat mír. Hitler toužil po válce.“

Němci si byli jisti, že se vůdce válce „nějakým způsobem vyhne“, protože je o tom předchozí měsíce a roky neustále ujišťoval. Kershaw zmiňuje Hitlerova slova, která pronesl v listopadu 1938 na tajném setkání se zástupci německého tisku: „Celé desítky let jsem byl okolnostmi nucen mluvit téměř výhradně o míru.“ Tyto okolnosti přirozeně stále platily v srpnu 1939: spekulace o německém plánu napadnout Polsko Hitler veřejně odmítal jako „výmysly mezinárodního tisku“ a o tom, že nechce žádný konflikt, neustále ujišťoval během nekonečného řetězce schůzek také velvyslance a politiky zainteresovaných zemí. Na konci dubna v projevu proneseném před vybranými poslanci Říšského sněmu a vysílaném ve stovkách zemí světa, tedy doslova před světovou veřejností, se Hitler zaručil americkému prezidentovi Franklinu Delanu Rooseveltovi, který mu zaslal seznam vybraných jednácti evropských zemí (od pobaltských států přes Rusko po Francii a Británii), že na tyto státy Německo nezaútočí ani nezabere jejich území nebo majetek. A za hurónského smíchu přítomných přihodil ještě sarkastickým tónem pronesený slib neobsadit žádnou ze zemí amerického kontinentu.

Slabí muži z Mnichova

Ve skutečnosti Hitler nedělal od jara toho roku prakticky nic jiného, než se připravoval na válku. Již v dubnu stanovil datum útoku na Polsko na 1. září a počátkem léta byly německé přípravy plánu „Weiss“ v plném proudu. Od jara rovněž běžela pečlivá příprava provokací na německo-polské hranici, jimiž nacisté plánovali – a nakonec to také udělali – zdůvodnit napadení země: výcvik vojáků, kteří je měli provádět, zajištění uniform polské armády, příprava propagandy, výběr vězňů koncentračních táborů, kteří měli figurovat jako Poláci zavraždění němečtí vojáci (nacisté jim s cynismem pro ně typickým přezdívali „konzervy“, což byl nakonec také krycí název pro operaci v Gliwicích).

„Němečtí vojáci prošli ideologickým školením, které je upozorňovalo, že Polsko není právoplatnou zemí a jeho armáda není regulární armádou,“ píše americký historik Timothy Snyder v knize Krvavé země. „Vojáci wehrmachtu byli vyskoleni považovat polské civilní obyvatelstvo za vychytralé podlídi (...) a na Židy pohlížet jako na barbary z Východu.“ Sestavovaly se seznamy oponentů režimu, kteří měli být 1. září zatčeni v Německu (jen v Berlíně na tři tisíce lidí). O bezprostředně hrozícím konfliktu pak svědčila řada dalších indicií, které utajené nebyly: byl třeba zrušen tradiční partajní sněm NSDAP v Norimberku, který se měl pod názvem „stranický sjezd míru“ konat počátkem září.

První rozkaz armádě, aby byla připravena „neočekávaně obsadit svobodný stát Gdaňsk“, vydal Hitler dokonce dříve, už v listopadu 1938, byť podle jeho tehdejšího směru uvažování ještě neměla následovat válka proti Polsku. Právě spor o starobylé přístavní město u Baltského moře, které bylo stovky let polské a na konci 18. století přešlo do německých rukou, byl navenek ústředním geopolitickým problémem léta 1939. Gdaňsk byl totiž vysoko na Hitlerově dlouhém seznamu křivd způsobených Versailleskou smlouvou, protože byl z německého území vyčleněn a stal se svobodným městem pod správou Společnosti národů. A nacisté samozřejmě celé léto přitápěli pod kotlem napětí, pašovali do města zbraně a vojáky, vyvolávali konflikty. „Předmětem sporu ovšem není Gdaňsk,“ řekl Hitler už koncem května 1939 skupině velitelů německé armády na super-tajné schůzce, na níž jim podle historiků poprvé odhalil své skutečné plány. „Je jím otázka rozšíření našeho životního prostoru na Východě.“

Hitler se připravoval na válku, přestože ho v tom nepodpořili ani jeho nejbližší spojenci, fašistický vůdce Itálie Mussolini ani maďarská vláda. Italové váhali s připojením k útoku na Polsko z hospodářských a vojenských důvodů, a také proto, že byli hluboce přesvědčeni o tom, že Británie a Francie půjdou Polsku na pomoc. Mezi trochu bizarní historické detaily patří sázka, kterou na toto téma

pokračování na str. 12

AKTUALITY

Česká křesťanská akademie zve do evangelického kostela:
- Na promítání filmu „**First reformed - Zoufalství a naděje**“, s komentářem faráře Michaela Otrísala 12. října od 19 hodin.
- Na přednášku **PhDr. Jana Stříbrného „Když se z osudových osmiček staly devítky“** k 30. výročí Sametové revoluce, 19. října v 19 hodin.

Koncert „Z čisté radosti“
Heleny Dubské a Tobiáše Malého
v kostele sv. Václava 13. září v 18 hodin.

Letohradská farnost a Město Letohrad
vás srdečně zvou na
Svatováclavskou slavnost
28. září

11 h. bohoslužba v kostele sv. Václava pak na zámecké terase:
12 h. oběd
13 h. zahájení
13:15 h. Petrklíč
14 h. H. Let's
14:30 h. Divadlo Vít a Marčík jr. „Eliščiny pohádky“
15:30 h. Koncert Black Buřňos Domáci kuchyně, občerstvení, hry pro děti, tombola.
Případný zisk použijeme na opravu omítky kostela sv. Václava.

Městské muzeum – výstava „20 let letohradského železničního klubu“
18. 9. - 16. 11.

Přátelství Boha krtem přijali

12.7. Barbora Foglová

Ke vzkříšení jsme vyprovodili

18.7. Jana Dostála 85 let
31.8. Janu Dostálovou 68 let
12.8. Jaroslava Moravce 89 let
26.8. Karla Filipa 88 let
30.8. Ludvíka Stejskala 70 let
5.9. Vlastimilu Motlovou 85 let

Lásku, úctu a věrnost si slíbili

6.7. Jiří Jurenka a Barbora Náhlíková

Slavnost výročí posvěcení kostela:
v Letohradě 20. října
na Orlici 22. října
na Šedivci 27. října

VYUČOVÁNÍ NÁBOŽENSTVÍ

ZŠ U Dvora
třídy 1.A, 2.A čtvrtek 11:50 h.
Jana Andrášová
třídy 3.A, 3.B čtvrtek
a pondělí 12:50 h.
p. farář Jos. Roušar
třídy 4.A, 4.B, 4.C úterý 13 h.
Jana Andrášová
třídy 5.A, 5.B, 6.A, 6.B čtvrtek 13:50 h.
Jana Andrášová
třídy 7.A, 7.B, 8.A, 8.B středa 13:45 h.
p. farář Jos. Roušar
třídy 9.A,9.B středa 13:45 h.
p. farář Jos. Roušar

ZŠ Orlice
třídy 1.B,2.B pondělí 11:50 h.
Jana Andrášová
třída 3.B - na ZŠ U Dvora
čtvrtek 12:50 h.
p. farář Jos. Roušar

ZŠ Komenského
1. - 5. třída pátek 11:50 h.
p. farář Jos. Roušar, Jana Andrášová
- skupiny rozdělíme podle počtu dětí
děti ze 2. stupně budou chodit společně
se studenty primy až kvarty gymnázií na faru
čtvrtek 16 h.
p. farář Jos. Roušar

ZŠ Lukavice
všechny třídy pondělí 13 h.
p. farář Jos. Roušar

ZŠ Mistrovice
všechny třídy středa 13:10 h.
Marie Bernardová

Pro studenty středních případně vysokých škol nabízíme možnost chodit na faru
pátek 20 h.
p. farář Jos. Roušar

Skupiny, které učí pan farář a veškerá výuka náboženství na ZŠ Komenského, budou začínat od října.
Ostatní skupiny v týdnu od 23. září.

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji všem, kteří jste k mému odchodu do důchodu uspořádali v neděli 11. srpna setkání farností. Vše bylo výborné, pohoštění, pěkná hudba, skvělý a nápaditý program. Vážím si Vaší pozornosti a přátelství, které prokazujete mně, i Janě. Odcházím s vděčností za Vaši přízeň. Tricet let jsem Vámi hledal smysl života, spolu jsme naslouchali slovu Božímu, snažili jsme se pomáhat druhým a přispívat k laskavějšímu světu. Dobré vztahy s Vámi byly výjimečné a krásné.

Omluvám se, že nemám dost slov, abych Vám patřičně poděkoval.
Nosím Vás ve svém srdci. Děkuji Vám za Vaše pozornosti a dárky nejen mě, ale i Janě.
S úctou a s vděčností

Václav Vacek

ZÁŘÍ VE STREETU

Taušlova 714, Letohrad

Tel. č.: 731 420 344

Facebook: NZDM Street-Letohrad

Od 2. 9. otevřeno dle běžné otevírací doby:

po: 12 - 17 klub
17 - 18 individuální konzultace (doučování)
út: 12 - 17 klub
st: 12 - 15:30 individuální konzultace (doučování)
čt: 12 - 17:30 klub
pá: 12 - 16:30 klub

po 9. 9. - pá 13. 9.: **COOL PLACKY**
Přijďte si navrhnout a vytvořit placku za symbolickou cenu.

čt 19. 9. **TURNAJ V KULEČNÍKU**
Troufneš si zahrát kulečnicku proti pracovníkům?
Výherce čeká sladká odměna.

I v novém školním roce za námi můžeš přijít, když Tě bude něco trápit, nebudeš mít co dělat, nebudeš rozumět probírané látce ve škole, budeš potřebovat něco probrat.

Budeme tu pro Tebe - Anička & Mirka
V průběhu září se potkáme ve školách.

TÉMA: VOLNÝ ČAS

Víš, kolik ti zbývá volného času po škole? Umíš si svůj volný čas sám zorganizovat? Přijď si o tom s námi pokecat a třeba Ti i pomůžeme lépe si rozvrhnout povinnosti, ať máš prostor i pro své zájmy a zábavu.

Oblastní charita pořádá v průjezdu fary v Letohradě na náměstí

SBÍRKA ŠATSTVA

pátek 18. října 14 - 17 h.

sobota 19. října 9 - 11 h.

Přijímáme čisté a použitelné sezónní oblečení a obuv, kojenecké oblečení, látkové pleny, nepoškozené nádobí, ložní prádlo (povlečení, prostěradla), kočárky, cestovní tašky...

Věci budou po vyřídění dále sloužit:

- lidem bez domova a sociálně potřebným rodinám na Orlickoústecku
- klientům Pobytového střediska v Kostelci nad Orlicí.

Oblastní charita Ústí nad Orlicí děkuje všem, kteří podpořili petici Doma je doma. V Charitě Česká republika se během sedmi týdnů sešlo 36 261 podpisů na záchranu domácí zdravotní péče. Nyní tyto podpisy zástupci petičního výboru předali do rukou petičního výboru Poslanecké sněmovny, kde chtějí docílit projednání petice na zářijovém zasedání výboru Poslanecké sněmovny a následně dosáhnout veřejného slyšení v Poslanecké sněmovně, a to co nejdříve, aby rozhodnutí poslanců mohlo ovlivnit už vydání připravované úhradové vyhlášky Ministerstva zdravotnictví, která je opět nespravedlivá.

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme všem, kteří připravili kunčickou pouť. Vše bylo výtečné, jako vždy. Kunčická pouť je vyhlášená. Rádi na ni přijíždí i hosté přespolní. Máme co slavit. S Vámi je dobře a veselo. /v

P.S. Už nad polévkou jsem prohlásil: „Ty kuchařky si pozvu, až se budu ženit“, a Jana poznamenala: „Také vaří na pohřbech...“

OBČANSKÁ PORADNA ÚSTÍ n. Orl.

V čem Vám může občanská poradna pomoci?

Nejčastěji pomáháme lidem s jejich dluhy. Pomůžeme sepsat návrh na splátkový kalendář, návrh na vydání platebního rozkazu nebo návrh na nařízení či zastavení exekuce. Naše občanská poradna má akreditaci a sepisujeme a podáváme návrhy na povolení oddlužení bezplatně.

Dále pomáháme lidem s návrhem na rozvod, se svěřením dětí do péče, stanovením výživného apod. Radíme i v oblasti pracovních vztahů, majetkoprávních vztahů, bydlení, sousedských vztahů, zaměstnanosti, příspěvku na péči a další. V neposlední řadě pomáháme v oblasti ochrany spotřebitele při reklamaci či pomáháme vymáhat práva ve sporu s energetickými společnostmi.

NOVELA INSOLVENČNÍHO ZÁKONA

Zákon upravující oddlužení byl naposledy změněn **novelou insolvenčního zákona k 1. 6. 2019.**

Podle této novely může být oddlužení provedeno dvěma způsoby a to plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty či samotné zpeněžení majetkové podstaty.

Nově může dlužník splnit oddlužení již za 3 roky a to v případě, kdy uhradí alespoň 60 % pohledávek nezajištěných věřitelů. Stále platí možnost oddlužení za 5 let a to v případě, kdy dlužník vynaloží veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat, aby uspokojil pohledávky svých nezajištěných věřitelů alespoň ve výši 30 %. Pokud dlužník nezaplatí 30 %, soud na konci 5 let bude zkoumat podmínku veškerého úsilí.

Novela také nabízí zvýhodnění pro starobní i invalidní důchodce II. a III. stupně. Ti mohou své oddlužení ukončit již po 3 letech, nehledě na to, kolik procent nezajištěným věřitelům zaplatí.

Všichni dlužníci však musí dodržet základní podmínku a tou je, že musí být schopni splácet v plné výši alespoň minimální splátku. Minimální splátka je závislá na počtu přihlášených pohledávek, na výši výživného a na tom, zda jde dlužník do oddlužení sám či je to společný návrh manželů.

Změn v novele insolvenčního zákona je mnoho, proto se na nás pro více informací nebojte obrátit. Tel.: 734 281 415, e-mail: poradna@uo.hk.caritas.cz.

NÁŠ ROZHOVOR

BÝT OTEVŘENÝ TOMU, CO BUDE POTŘEBA...

S touto vizí vstoupil 1. srpna do letohradské farnosti nový duchovní správce P. Mgr. Josef Roušar. Na kněze byl vysvěcen 9. června 2007. Působí také jako okrskový vikář pro vikariát Žamberk. Poprosili jsme ho o rozhovor:

Pane faráři, vítáme Vás. S jakými pocity do Letohradu přicházíte?

Určitě s očekáváním, zodpovědností i těšením. Někjaké věci budou pro mě nové. Na druhou stranu nejdu do neznáma – znám zde některé lidi, známe se s Václavem Vackem. Letohrad je krásná farnost. Těším se na lidi, na bohoslužby. V kostele na Orlici je vidět tolik rodin s dětmi, to je nádhera. Kde jsou děti, tam je život.

Jak se Vám po deseti letech odcházel z předchozího působiště v Dolní Čermné?

Navázal jsem tam spoustu vztahů, přátelství, byli jsme spolu rádi. Zanechal jsem tam kus života a pocítuji za to vděčnost. Loučení je vždycky silné. Ale farníci nejsou mým vlastnictvím, a člověk si v takových chvílích uvědomí, že spousta věcí nestojí na mně. Když maminka pouští děti do světa, musí jim také dát svobodu, i když to není snadné. Teď je přede mnou jiný úkol a výzva otevřít se něčemu novému.

Jaké jsou Vaše nejbližší plány?

Postupně vplouvám do zdejšího života. Budu učit 5 hodin týdně náboženství. Na to se těším. Jednou měsíčně jezdím jako vikář do Hradce Králové na diecézi. Mám dělat vizitace. Uvidím, jak to všechno půjde skloubit. Něco mám zažito z minulé farnosti, ale nechci nikomu cpát své představy. V Letohradě je na co navazovat. Je zde mnoho aktivních lidí, takže spíš za pomoci farní rady a farníků budu postupně poznávat, co je potřeba, co společně uděláme, a co neuděláme. Je nutné dát tomu všemu čas a poznat lidi. Každý kněz potřebuje mít kolem sebe lidi, na které je spoleh.

Kolikáté Vaše působiště je Letohrad?

Samostatná farnost je to po Dolní Čermné druhá. Jako jáhen jsem ještě před tím byl v České Třebové a jako kaplan v Jičíně.

Řeknete nám něco ze svého života?

Narodil jsem se spolu s dvěma sestrami v Litomyšli, jsem z trojčat. Bydleli jsme v 11 let v Nových Hradech, do tamějšího krásného zámku jsem chodil do školky. Pak jsme se přestěhovali do Proseče. Maminka před rokem zemřela a o tatínka se teď stará sestra Jarmila v Táboře. Jája má 4 děti, druhá sestra Růženka, která bydlí u Boskovic, 3 děti.

Máme pěkné vztahy. Jsme rádi, že se máme. Dělán jim takovou au-pair, když tam přijedu, takže díky tomu můžu trochu pochopit, co rodina obnáší. Dokonce jsem si koupil pro děcka do auta podsedáky.

Proč jste šel na kněze a jaké to je, být farářem?

Ve mně to nějak bublalo od malinka. Měli jsme dobrý vzor v páteru Říhovi, který byl pronásledovaný za nacismu i komunismu. Potkal jsem Salesiány a řadu vstřícných lidí, kteří neodsuzovali. To, co ve mně bylo, se tak postupně čím dál víc potvzovalo. I když se to zdálo nepravděpodobné a objektivní podmínky nebyly ideální – učil jsem se nejhůř ze sourozenců a byly se mnou největší potíže, Pán Bůh si mě povolal ke spolupráci. Být farářem je pěkné a pestré. Člověk se učí být v kontaktu s Nejvyšším, využívat Jeho konzultační hodiny, a zároveň být v kontaktu s lidmi. U zpovědi nebo při provázení rodin se někdy odehrávají zázraky...

Na druhou stranu člověk také musí umět odpočívat - to jsem se naučil. Abych mohl fungovat, musím také občas někde načerpat. A tak jezdím se společenstvím kněží na výlety nebo na letní tábory, které pořádá Vojtěch Kodet a Charismatická obnova. Tam pracujeme s dětmi, a zároveň poznáváme sami sebe. A někdy si dokonce řeknu: „Ono se to nepodělá!“ Přiznám si, že jsem slabý, že některé věci nezvládnou. Je to lepší, než slibovat, a pak se tlouct do hlavy.

Děkujeme za rozhovor a přejeme Vám, aby se Vám v letohradské farnosti líbilo.

/M

ROZHOŘČENÍ POHRANIČNÍCI PÍŠÍ, ŽE BYLI HODNÍ

Klub pohraničnicků chce na Cínovci postavit sochu pohraničnicka

Mezi e-maily, které k tomuto záměru dorazily po zveřejnění kritického komentáře, píše Štěpán Malát: „*Neutíkali jen lidi toužící po svobodě, ale i lidi prchající před zákonem. Přecházeli hranici ozbrojeni a nebáli se zbraň použít proti pohraničnickům a třeba i zastřelit 18letýho kluka k dosažení svých cílů.*“

Reakce jsou vesměs stejné, bývalí pohraničníci sdělují, že oni nebyli zlí, že nemohli za to, že se ocitli „na čáře“, že střílení mělo svá pravidla a že ti utíkající lidé byli také nebezpeční. A proč prý nezmiňujeme vysoký počet mrtvých pohraničnicků.

Tak dobře, uveďme fakta. Podle dostupných údajů zemřelo v letech 1948–1989 ve službě 648 pohraničnicků. Nejčastějším důvodem ale zdaleka nebyla přestřelka s prchajícími osobami. Nejčastějším důvodem smrti pohraničnicka byla nehoda a sebevražda. Umírali v minovém poli mezi ploty na čáře, zabíjel je elektrický proud v plotech, v několika případech se také zastřelili navzájem. Značná část

NE KAŽDÝ S TRIKOLÓROU JE OBDIVUHODNÝ ČECH

S Lubošem Dobrovským mluvil Renata Kallenská a Petra Procházková

Luboš Dobrovský (87), novinář, překladatel a diplomat. V 60. letech působil jako zpravodaj Československého rozhlasu v Moskvě. Po roce 1968 pracoval v dělnických profesích. Po sametové revoluci byl ministrem obrany (1990–1992), kancléřem prezidenta Václava Havla (1992–1996) nebo velvyslancem ČR v Rusku (1996–2000). V roce 2002 mu byl prezidentem propůjčen Řád Tomáše Garrigua Masaryka. V roce 2018 odmítl převzít Cenu Bezpečnostní rady státu.

Naposledy viděl svého tátu jako desetiletý kluk na mostě v Kolíně. Část rodiny se nevrátila z koncentráků, část odsunuli Češi po válce do Německa. Byl myčem oken, velvyslancem, topičem i ministrem obrany. Luboš Dobrovský umí mimo jiné říct premiéru Andreji Babišovi do očí, že je udař a člověk nemužný.

Jste ročník 1932, Jiří Stránský se narodil o pár měsíců dříve. Řekla bych, že jeho celoživotním tématem byla svoboda. Co vy byste označil za své osobní životní téma?

pokračování ze str. 7

mladých mužů pak službu na hranici a střelení do lidí jednoduše nezvládla, tak si vzala život sama.

A že střelba na utíkající lidi měla svá pravidla? Ano, to měla. Za každého zastřeleného člověka měl konkrétní pohraničník den volna. Pokud mu utekl, byl naopak potrestán. Zajímavé také je, že ať pohraničník provedl cokoli, režim ho chránil před stíháním. Nemohl být souzen za nic.

A že se na čáře neocitli dobrovolně? To je možné. Každopádně ti, kteří chodili se samopalem v ruce na hranici, nebyli protirežimně naladěni. Naopak. Pro službu u Pohraniční stráže byli vybíráni loajální chlapi, svazáci a děti z prověřených rodin, kde bylo zřejmé, že je syn náležitě dobře veden.

Zabití člověka, který prchá z totalitní země, je odporný zločin. Co je ovšem zcela mimořádné nechutné, to je vraždění dětí. A i toho se pohraničníci dopouštěli. Několik dětí zahynulo při autonehodách, kdy se zoufalí rodiče snažili hranici jednoduše projet. Další zabil elektrický proud a několik jich pohraničníci rozstříleli samopalem.

Tak například jedenáctiletého Jozefa G. zastřelili na hranici nedaleko Devínské Nové Vsi v roce 1952. Čtrnáctiletého Pavla H. zastřelili kousek od Aše v roce 1950. Stejně tak rozstříleli i sedmnáctiletého Romana H. v roce 1951 u Vejprtu. Na hranici zemřel i třináctiletý Oldřich C., a to v roce 1966. Údaje přináší propracovaná aplikace.

A tak by bylo možné pokračovat dále a dále. Stříleli po dětech, ženách i starcích. „Hrdinové“...

Myslím, že takové zjednodušení nedává žádný smysl. Tématem mého života bylo překonávání tragických zlomů, z nichž převážnou většinu si moje generace nezavinila. Nebo alespoň ne přímo nějakým konkrétním činem, ale spíš svou netečností. Svou možná až nechutí vidět, co se kolem děje. Já jsem některé věci, které pro mě byly důležité, začal vnímat až s jistým zpožděním a pod tlakem svých nejbližších příbuzných a přátel, kteří měli oči otevřené o něco dříve než já.

Které konkrétní věci teď máte na mysli?

To, čeho jsem si všiml až dost pozdě, byl soubor důvodů, který vedl k tomu, že můj nesmírně oblíbený, statečný a výborně vzdělaný profesor občanské nauky na kolínském gymnáziu nám už nesměl přednášet Masarykovy humanitní ideály. Byl vyhozen. To bylo v roce 1948.

Souvisí vaše životní téma i s děláním kompromisů? Máte v sobě zakódováno, že takto se máme chovat, ale potom nastane situace, kdy si uvědomíte, že ten úrok stranou nakonec přece jen uděláte?

To jsou zase příliš obecné pojmy. Kompromis... Samozřejmě, že bez nějakého stále se opakujícího kompromisu se nedohodnete vůbec s nikým. Ale pak jsou základní mravní příkazy – a zůstaňme u toho judaisticko-křesťanského desatera. Měli bychom vědět, že když se chováme podle nich, je to lepší, než když některé trvale porušujeme. A já se obávám, že roste počet lidí, kteří o existenci tohoto souboru doporučení k slušnému chování nemají ani ánung.

A já se obávám, že v dnešní politice funguje nové, úplně jiné desatero.

Obávám se, že v české politice v tuto chvíli nefunguje nic, co by v ní fungovat mělo. Víte, Jiří Stránský měl kliku, že byl ve svém životě od prvních okamžiků svého dětství výrazně ovlivňován vysoce kulturním prostředím. Já jsem v takovém prostředí nežil. Já žil v prostředí, kde v okamžiku, kdy jsem začal vnímat vnější svět, panoval velice nepřijemný stres: Co s námi bude?

Mluvíte o roku 1939?

O osmatřicátém. O počátku druhé republiky. To byl zlom pro většinu židovských rodin. I když naše rodina byla židovská jen v linii otcovské, protože matčina rodina pocházela ze Sudet a moje babička z matčiny strany byla sudetská Němka, která se naučila česky, až když s dědečkem otěhotněla.

To je dost dramatická kombinace.

Kupodivu ne. Babička byla zcela bohemizovaná. Tragické to bylo pro část rodiny, která setrvala v Líních u Plzně. V okamžiku oddělení Sudet od Československa se z nich najednou stali němečtí občané a rozdělilo to naši rodinu na dvě části. Jedna část rodiny se přidala k Henleinovi, druhá část posílala našemu tátovi do koncentráku balíky s jídlem.

Na tohle musí šestileté dítě koukat vyděšeně.

To nebylo jen tohle. Taky bylo plno debat v rodině o tom, jestli emigrujeme, nebo ne, jestli to nebezpečí, že se něco stane v souvis-

losti s norimberskými zákony, které táta znal, je tak velké.

Váš táta tehdy pracoval ve fabrice v Kolíně, kde se mimo jiné vyráběl Cyklon B.

Pracoval tam jako úředník. Byli jsme velmi průměrná rodina. Táta měl jen gymnaziální vzdělání, ale mluvil plynně několika jazyky. Za druhé republiky se naše debaty začaly zabývat budoucností a ochranou našich životů.

Tohle byl taky důvod, proč se vaši rodiče během protektorátu formálně rozvedli?

Samozřejmě, že to byl ten důvod. Máma byla proti, ale i její bráchové jí říkali, že je to řešení, které „přece na vašem vztahu nic nezmění“.

A co řekli vám?

Já jsem byl příliš malý na to, abych k tomu mohl mít nějaké stanovisko. Silně jsem ale vnímal atmosféru nebezpečí. Pak táta skutečně musel opustit práci. Odešel v Kolíně do Jelínkova zahradnictví. Byli jsme vystěhováni, přestěhovali jsme se k dědovi. Ten měl kousek za Kolínem v Ohradě u Nové Vsi malé hospodářství.

Pro mě a o tři roky mladšího brácha to bylo neuvěřitelné dobrodružství. Dostali jsme se do prostředí, kde všichni kluci uměli házet kamenem a vylézt na strom, uměli pást husy tak, aby se jim nerozutekly po poli.

A tatínek bydlel s vámi?

Nestíhal by to. Začínal pracovat v šest ráno, a proto bydlel v Kolíně u své tety, u mé prarady Amálie.

Jak strach o budoucnost formuje šestileté dítě? To může vést k pozdějšímu vzdor, nebo k přílišné submisivitě vůči síle.

Je to stres. Nemáte pocit jistoty. Najednou se všemu díváte a připadá vám to nepřijemné. Chodíte po ulici a váš táta musí nosit žlutou hvězdu. Lidé, se kterými se obvykle zdravil, přecházeli na druhý chodník. Nemůžete chodit ke svému zubaři, aby vám ošetřil chrup, protože on už nesmí mít ordinaci.

To už jsme v protektorátu. Lidé, kteří k nám přicházejí s našitými hvězdami, musejí odejít včas, aby stihli hodinu, po níž Židé nesmějí chodit po ulici. Nerozumíte tomu, ale cítíte, že je to cosi nepřirozeného a nebezpečného. A že je to tlak.

Takže jste tomu sice nerozuměl, ale přijal jste to. Pochopil jste, že jinak to prostě nepůjde.

To bych neřekl. Když je člověk plně zdravý, a tím myslím, je-li dostatečně zdravý i jeho mysl, pak to dokáže překonat. A k tomu překonání sloužilo několik strašně důležitých věcí. Nové prostředí na venkově. Jiná škola, do které jsme chodili. Noví kamarádi, kteří se celkem po krátké chvíli nabídli jako dobří přátelé a všelichému nás učili. Včetně některých slov v českém jazyce, která jsme do té doby neznali.

Třeba?

Například pojmenování ženského přirození. A bylo to léčivé. Kromě toho jsme neměli moc času. Měli jsme plno drůbeže, králíky, muselo se chodit na pole. Když jsem se naučil sekát kosou, bylo to obrovské uspokojení,

že mi to jde. Tohle všechno byly momenty, které mi pomáhaly nemyslet na tragické okamžiky. Táta byl od roku 1942 v koncentráku. Já jsem ho doprovázel, když šel na Zálabí na železniční zastávku, aby odjel do Terezína.

To vám bylo deset. Pamatujete si, co byla poslední slova, která jste si s tatínkem řekli?

Tu situaci si pamatuji velice silně. Doprovázel jsem ho a byl jsem zmaten. On s sebou nesl věci, které mu už k ničemu nebyly. Když už věděl, že bude zařazen do transportu, sehnal si takový kufrek s nářadím, protože předpokládal, že to tam využije. Samozřejmě nevyužil.

Když jsme přišli na starý kolínský most, táta řekl: „Tak dost, já nechci, abys se mnou šel. Tam bude zmatek.“ Tak jsme se rozloučili. Tušil jsem, že nejede někam jen tak. Ale nerozuměl jsem tomu. Byl jsem frustrovaný. A těžko říct, jak bych to popsal.

Vrátil jsem se, máma s bráchou byli u babičky a dědečka v Kolíně. Tam jsme čekali na zprávu, že táta do Terezína dojel. Nějakou chvíli to trvalo, ale nakonec došel německy psaný korespondenční lístek. To jsem snadno rozluštil a byl jsem i schopen napsat tátovi německy odpověď. Němčinu jsem potom chtěl cíleně zapomenout a bohužel se mi to do značné míry podařilo.

Tatínka jste pak už nikdy neviděl.

Ne. Tatínkova smrt byla paradoxní. Po Terezínu přežil Birkenau. Se skupinou mladých židovských vězňů byl převezen kousek od Berlína. Tam tvrdě pracovali. A těsně před koncem války, v dubnu 1945, je zase naložili do transportu a převáželi na západ. V blízkosti Hannoveru ten transport, domnívajíce se, že jde o vojenský vlak, napadli Američané a rozstříleli. My jsme se to dozvěděli krátce po skončení války, když tátovi spoluvězni, kteří tento masakr přežili, přišli k nám domů a řekli, co se s tátou stalo. Byl to strašný šok. Celé to mělo ještě jeden zvláštní rozměr. V Nové Vsi býval za národní socialisty starostou jistý Jarda Nikodým. Kdysi v zápalu politického boje ho ještě za první republiky komunisté přepadli a přerazili mu nohu. Tak kulhal, chodil o holi. Jako železničář zorganizoval dodávání balíků tátovi do koncentráku. V Nové Vsi byl také veliký sedlák, jmenoval se Novotný. Jeho žena se kamarádila s mojí mámou. On vzal na sebe takovou podivnou roli vládního komisaře. Spočívala v tom, že když do vesnice přijela za války hospodářská kontrola, vzal kontrolory do obecního úřadu, kde je ožral. Sebe taky. Místo toho, aby šli kontrolovat, jestli všichni odevzdávají, co mají, a zda mají tolik prasat, kolik uvádějí. Tito dva lidé, Jarda Nikodým a tenhle Novotný, kteří nám neuvěřitelně pomáhali, byli jako kolaboranti hned po válce zatčeni a posazeni do strašného kolínského koncentračního tábora, který vybudovali komunisté.

Z čeho byli konkrétně obviněni?

Z kolaborace. Nikdy nikoho z té obce nezavřeli. A porážky prasat načerno se tam taky dělaly pod dohledem těchto dvou lidí.

Snažil se někdo pozvednout hlas na jejich obranu?

Naštěstí celý ten koncentrák rychle skončil. Ale lidé, kteří ho vytvořili, pokračovali dál. Po osmačtyřicátém se z nich stali funkcionáři kolínského okresu. Tento moment jakési nesrozumitelné nespravedlnosti ve mně zanechal potřebu být opatrný v posuzování lidí. Ne každý, kdo se ozdobí trikolórou, je obdivuhodný Čech. A ne každý, kdo je označen za kolaboranta, je člověk, před kterým si máme odplivnout.

To mě později vedlo také k tomu, že jsem nebyl přívržencem lustračního zákona, který vycházel z jakýchsi formálních argumentů, nikoli z doložitelných konkrétních činů.

Má s tím vším nějakou souvislost i fakt, že jste jako sedmadvacetiletý vstoupil do KSČ?

Mnozí jsou přesvědčeni, že kdo vstoupil do KSČ, dělal to ze ziskuchtivosti. Můj zisk měl být tento: Pracoval jsem v rádiu a tam bylo pár lidí, kteří se pokoušeli o oslabení cenzury a o větší otevřenost ve zpravodajství. V čele těch lidí stál Milan Weiner. Spolu s ním tam byli třeba Honza Petránek nebo Věra Šťovíčková. A taky můj spolužák z fakulty Jirka Dienstbier.

A tyto lidé mi říkali: „Hele, když nebudeš s námi v partaji, tak se ničeho nedomůžeš. A když v té partaji budeš, tak nás bude víc a mohli bychom něčeho dosáhnout.“ Něčeho se dosáhnout podařilo.

Příkladem může být třeba to, že jsme byli jediná zpravodajská a komentovaná relace večer po deváté hodině. Sami jsme si brali z Reuters a AFP zprávy a pak jsme je dokonce komentovali bez předběžné cenzury. Připadalo nám, že stojí za to stát se formálně členem strany, s níž převážná většina z nás ideově neměla nic společného.

Takže se vám nechtělo, ale...

Jsem si plně vědom toho, že převážná většina těch, kteří toto uslyší, řeknou: „No to je známěj kec, takových jsme slyšeli.“

Tohle lidé často vyčítají třeba Jiřině Šiklové.

Ano. A říkají jí to zejména ti, kteří neudělali

tolik užitečné práce jako Jiřina. A já si o některých svých výkonech taky myslím, že užitečné byly. Ale nikomu to nevnucuju. Svůj vstup do KSČ považuju za něco, co stejně žádný velký prospěch nepřineslo. Kdybych to byl neudělal, nic by se nestalo. Jenom by moji přátelé měli pocit, že si jich nevážím. Navíc situace nahrávala některým floskulím komunistického programu. Na mě to tenkrát nepůsobilo, protože antisemitismus mě děsil. A připomínal mi tu opravdu tragickou dobu, kdy byli zabiti všichni příbuzní z tátovy strany.

Ze vzdálenějších příbuzných přežila jedna teta z druhého kolena, jejíž syn byl letec RAF a prostřednictvím Červeného kříže ji vyreklamoval v souvislosti s návštěvou představitelů Mezinárodního výboru Červeného kříže v Terezíně. Ta jediná přežila, ale jinak už nikdo. Všichni zůstali v koncentracích.

Byla to úleva, když vás v roce 1970 z KSČ vyloučili?

To nebyla žádná úleva. Já jsem s tím neměl nic společného.

Proč vás vlastně vyloučili?

Pozvali mě na nějakou prověrku. Přišel jsem tam a řekl: „Tady máte legitimaci. Já jdu domů a vy mě vymažte.“ Roli hrál ještě jeden moment. Když jsem byl dopisovatelem rozhlasu v Moskvě, velmi rozhodně jsem odmítl spolupráci se

Státní bezpečností.

Jeden kolega z rozhlasu mě pozval do Deminky (restaurace v centru Prahy, pozn. red.). Tam už seděl další člověk. Když jsme byli představeni, pravil: „No, vy pojedete do toho Bonnu a my bychom byli rádi...“ Když řekl „my“, bylo mi jasné, co reprezentuje.

„Kdybyste tam byl přece jen pozorný ke všem projevům, které by snad občané Československa dávali najevo a vyjadřovali by tím nějakou nepřítel k našemu socialistickému zřízení...“ Já jsem mu na to odpověděl stručně: „Tady je těch pět korun za to kafe, co jsem si objednal, a na shledanou.“ Ale k tomu nebyla potřeba žádná odvaha.

To si nemyslím.

Naprostě žádná odvaha! Já nepotřeboval jet do Bonnu.

Ale mohly následovat perzekuce.

Byl to rok tuším 1967 a fakt jsem nepotřeboval nic. Byl jsem spokojený. Tady jsem měl ženu, která mi docela dělala radost, syna, který mi taky dělal radost. Druhý syn ještě nebyl na světě.

Byl jste ale také zpravodajem v Moskvě, dokonce v roce 1968.

Když jsem pracoval v Moskvě, měl jsem poměrně dobré informace o tom, co se děje s našimi internovanými představiteli. Viděl jsem také našeho pana prezidenta generála Svobodu stojícího v otevřeném voze, jak kyne lidem, kteří byli ze škol, z fabrik a z kanceláří vyhnáni do ulic, aby ho přivítali, když přijel přesvědčit Dubčeka a ostatní, aby se přestali vzpouzet a přijali, co jim Rusové nabízejí.

A mně se to zhnusilo. Měl jsem zprávy, že jediný člen skupiny, doktor Kriegel, je dokonce od této skupiny odloučen, nesmí být s nimi, odmítá to podepsat.

O tomto jste reportoval?

Ano. Nemohl jsem to posílat do Čech, ale posílal jsem to ven prostřednictvím svých kamarádů z Reuters.

Pod vaším jménem?

Něco pod mým jménem, něco pod jejich. A byl jsem z Ruska vykázán. Vrátil jsem se do Prahy a vedení rozhlasu bylo nadšeno, že se Dubček vrací, a chtělo ho podporovat ve vytváření iluze divného komunismu, který už nebude mít žádné koncentráky a nebude nikoho k ničemu zlému nutit. Mně to nebylo po chuti. Já jsem nechtěl podporovat Dubčka, o kterém jsem neměl dobré mínění.

Co jste si o něm myslel?

Myslel jsem si, že to je člověk nestatečný a nezodpovědný. Když má takovou moc, musí učinit nějaká rozhodnutí, která pro něj mohou znamenat třeba i strašné problémy. Nebo dokonce to může znamenat, že ho zavřou. A on ne. On přijel a plakal nad vlastním osudem.

A já jsem udělal to, co jsem považoval za vhodné udělat. Řekl jsem, že dál v rozhlasu pracovat nebudu. Odešel jsem do Listů. Setkal jsem se tam s lidmi, kteří mě výrazně ovlivnili. Začal jsem číst a studovat něco, co bych bez nich nikdy nepoznala. Potkali jsme se s Petrem Pithartem, Pavlem Rychetským, Helenou Klímovou, Ivanem Klímou, byli tam Karel Kosík i Milan Kundera jako členové redakční rady.

Při debatách, které jsme vedli třeba s Milanem Kunderou, se ukázalo, že nejsem jediný, kdo v té partě nesdílí jeho názor, že může fungovat nějaký reformní komunismus. Netrvalo to ale dlouho a cenzura Listy ukončila. A Milan Kundera s Karlem Kosíkem mi nabídli místo vedoucího Plamene. Tak jsem šel do Plamene, ale bylo to na nic, protože se nám nedařilo prosadit to, co bychom chtěli.

A co jste chtěli?

Chtěli jsme psát...

Svobodněji?

Ano. A nešlo to. Prostě nám cenzura neschválila žádné číslo. Byl jsem nějakou chvíli bez zaměstnání, pak se objevila možnost získat místo skladníka v Památníku národního písemnictví. V Ústavu pro českou literaturu a v Literárním archivu byli úžasní lidé. S těmi jsem si výborně rozuměl. Společně jsme se v debatách posilovali.

Každou středu odpoledne tam chodíval pan profesor Černý. Vedli jsme úžasné debaty a pan profesor Černý projevoval zvláštní navívu. Domníval se, že Gustáv Husák, který přišel z komunistického koncentráku, by přece jen mohl společnost stabilizovat na jiné podstatě než komunistické. V tom se mýlil. Ale zato se nemýlil ve svých kritických hodnoceních české literatury.

Jiří Stránský říkával, že v padesátých letech seděl v kriminále s takovými kapacitami, že vlastně vystudoval doktora vě-

zeňských věd.

Ano. Nakonec jsem odtamtud musel odejít. Dávali mi strašně malé peníze a rodina tím trpěla. Tak jsem našel místo v podniku Úklid, kde jsem myl okna. Sprátelili jsme se tam i s pozdějším primasem českým Miloslavem Vlčkem, s Jaroslavem Šedivým, Milanem Jungmannem, Rudou Zemanem a Pavlem Seifertem.

S nimi jsme vytvářeli trojici – vždy jsme dva myli a stihli to i za toho třetího. A ten třetí si dělal nějakou práci doma. Tak jsme se střídali. Díky tomu jsem tehdy mohl překládat. V Úklidu jsem setrval dvanáct let a pak jsem skončil v kotelně. V krásné plynové automatizované kotelně.

Rakev se jmény pěti zastřelených demonstrantů v roce 1969.

Mezitím jste ale stihl podepsat Chartu 77. Věřil jste v 80. letech, že to všechno jednou skončí?

Já o tom ani nepřemýšlel. Přemýšlel jsem o tom, zda děláme dost, abychom udrželi v myslích lidí nějakou rozumnou představu o budoucnosti nebo rozumný výklad minulosti.

Nebo kritizovali současnost.

Myslím, že jsme ani tak nechtěli říkat, co je špatné. V tom podivném prostoru s nedýchacelným plynem jsme vytvářeli bublinu, ve které jsme jednali tak, jako kdybychom byli svobodní.

Žili jste v bublině svobody a bylo vám v ní dobře. A pak ta bublina praskla a svoboda byla všude kolem. Jaký to byl pocit?

Na ten pocit nebylo dost času. Můj život nebyl ovládan žádnými předem stanovenými strategickými cíli. Mně se život stával. Počínaje hrůzou holokaustu. Dodnes ve mně díky tomu žije potřeba nedopustit něco podobného.

Druhý moment, který ovlivnil můj život, bylo vysídlení mých sudetoněmeckých příbuzných. Díky tomu jsem nikdy neměl pocit, že lidé mohou být dělení podle národnosti. Etnicita pro mne neměla žádný smysl. Protože kdo jsem já?

Kdo?

Matka mého otce byla maďarská Židovka z Prešpurku, dědeček byl Žid německého původu z Kolína, který se přestěhoval do Prahy, a starší babička si ho narazila. Babička z mamčině strany byla sudetská Němka. A její brácha Jakub a sestra Any byli Němci. Byli

to občané Československa, ale Němci.

Any měla za muže Čecha, jistého Kovaříka, a vždy se ve smyslu občanském cítila být Češkou. A její dcera, sestřenice mojí mámy, byla Češka na plný pecky. Ale byla Němka. Strýc Kuba byl henleinovec, protože Henlein mu imponoval, neboť podpořil tamní zemědělce a on byl zemědělec.

Naše rodina ještě nepřežila smutek ze smrti táty a jeho celé rodiny a už jsme tady měli druhý citový průšvih – odsun německých příbuzných. Babička Sýkorová, Němka, máma mámy, říkala: „Vidiš, ty vole, Kubo, kdybys byl nehajloval, tak bychom tě třeba vyreklamovali.“

Další dramatický zlom pro moji rodinu nastal

v roce 1948. Učitelů bylo v naší rodině za korunu kornout. Všichni byli členy Národně socialistické strany. Po únoru 1948 učitelům položili na stoly přihlášku do komunistické strany. Oni, po tvrdých diskusích v celé rodině, udělali jednu věc – kompromis.

Partajní přihlášku podepsali. Domnívali se, že to neznamená nic víc, než že budou platit příspěvky. Jenže to bylo jinak. A takových byla spousta. Nechci obhajovat nějaké nemravnosti. Ani říct, že jakýkoliv kompromis je přijatelný. Ale některé kompromisy jsou víc existenčně vynucené než jiné.

Jak to rozeznat?

Pečlivým zkoumáním, v jaké situaci ten člověk byl. Jaké byly jeho motivy a co pak dál s tím kompromisem udělal. Zda byl užitečný, nebo neúžitečný, či dokonce zda neškodil.

Spousta lidí se na to ale vymlouvá: kdybych tady nebyl já, byl by na mém místě někdo ještě horší.

To já nemám na mysli. Hovořím o těch, kteří udělali kompromis proto, aby se mohli v určitém prostředí chovat svobodně.

Svobodného života jste se dočkal až v listopadu 1989. Po převratu jste se stal ministrem obrany a vaším premiérem byl Marián Čalfa. Člověk úzce propojený s komunismem. Jak jste to strávil? Jak vnímáte jeho příběh?

Pokud tehdejší federální vláda byla v něčem úspěšná, tak bez Čalfy by nebyla. Čalfa byl jediný z nás, kdo jsme v té vládě seděli, který věděl, jak má fungovat. Měl obrovský dar

nedopustit ve vládě takový konflikt, který by ji zbavil možnosti rozhodovat.

Já měl konflikt s Václavem Klausem, kterého jsem si jinak vážil jako člověka nesmírně pracovitého, který byl vždy na každé jednání dokonale připraven. Na rozdíl od mnohých jiných, kteří jen žvanili. Ale jednou jednoho kolegu a kolegyni hnusným způsobem urazil. Vzal jsem si slovo a řekl, že pokud se neomluví, já v takovém prostředí nebudu a zřejšími důvody proč. Opustil jsem jednací místnost. Za pět minut za mnou přišel Marián a řekl: „Pojď dovnitř, Vašek se bude omlouvat.“ Bylo to sice formální, ale omluvil se.

Čalfa byl ta vláda. Čalfa je neuvěřitelně inteligentní člověk. Věděl, co to je demokracie. Jen to v sobě předtím tajil a nikomu to neříkal. Chápal, že Dubček nemůže být prezidentem, protože ho znal jako člověka nejen málo statečného, ale i jako člověka málo vzdělaného, který neví, oč v demokracii jde.

Není posledních třicet let od revoluce obdobím od Čalfy k Babišovi, od Havla k Zemanovi?

Obojí. To je ovšem strašný pád. Vsadil bych tam ještě Václava Klause. To je člověk, který do politického jazyka, což je strašně důležitý jazyk, vnesl vojenský slovník. Vytvářel prostřednictvím jazyka nepřítele. Každý, kdo měl jiný politický názor – a je jedno, zda chytrý, nadějný, dobrý, špatný nebo hloupý –, byl nepřítel. A proti takovému člověku Klaus mobilizoval.

Kromě toho vnesl do jazyka z hlediska sémantiky strašný zmatek. Vytvořil spolu s Milošem Zemanem svého času opoziční smlouvu. Ta sémantická formální blízkost, ta blízkost akustická – opoziční smlouva, koaliční smlouva – to je něco tak nebezpečného a demoralizujícího, že jsme se z toho dodnes nevzpamatovali.

Samotný název opoziční smlouva je sémantický nesmysl.

Samozřejmě. Další podobná situace je dnes dílem Andreje Babiše podporovaného prezidentem Zemanem. Babiš přišel do politiky s heslem „Pryč s politikou, pryč se starými pořádky, protože všichni kradou“. Nespokojenost z předchozích demokratických vlád je pochopitelná. Toho Babiš využil. Naskočil do období, kdy kvůli opoziční smlouvě byl parlament umlčen.

Babiš přišel s rozluštěním tohoto nesmyslu a řekl: „Nechceme žádnou politiku, budeme řídit tento stát jako fabriku.“ Pak k tomu přidal „rodinnou fabriku“. A tvrdil, že k tomu dostal mandát.

Kupodivu žádný politologický ústav na žádné fakultě z těch sto osmdesáti univerzit, které máme, neřekl ani slovo o tom, že to je nejen nesmysl, ale i potlačení demokracie v její samotné podstatě. Že to je pokus o odstranění politiky, nabídka návratu ke způsobu řízení státu v podobě, v jaké to dělali komunisté. Že jde o snahu řídit stát bez politiky, pouhým výkonem moci.

Ale hnutí ANO získalo skutečně mandát ve svobodných volbách.

To není nic jiného, než že stejným způsobem – demokratickým – se k moci dostal Adolf Hitler.

Andrej Babiš ale není sám, má koaliční partnery.

Naše strašně opominutí je, že dnes nevnímáme sociální demokracii jako mravně nebezpečnější, než je Babiš. Babiš je člověk, který jde za svým. Babiš nic nepředstírá. Jde mu o Agrofert. Mohl by i říct, že prosperuje, aby dal příležitost ostatním, a skutečně dává lidem práci. Dokonce se najdou i ti, kteří mají pravdu, když řeknou, že jim či jejich obci Babišova vláda prospěla.

Čemu ale prospívají sociální demokraté podporou Babiše? Vidím jediné vysvětlení. Hamáček, Maláčová a další z toho mají osobní prospěch.

Když vás chtěl Babiš vyznamenat, napsal jste mu, že od něj vyznamenání nechcete, protože je to člověk nemužný a udavač. Co byste řekl Miloši Zemanovi, kdyby vás chtěl vyznamenat?

S Milošem Zemanem nemá smysl se bavit. Je to člověk, který je poháněn zlobou a potřebou konat zlo. S takovým člověkem bych nehovořil a to, že by mne chtěl vyznamenat po zkušenostech, které spolu máme, nepřichází v úvahu.

Mají smysl současné demonstrace proti Babišovi?

To, co dělá Milion chviliek, je rehabilitace. Může přinést obnovu fungování našeho tělesného aparátu, ale také nemusí. Smysl toho, co mladí lidé z Milionu chviliek dělají, je oživení tradičních opozičních demokratických stran. Jako třeba topky.

Sociální demokracie se to netýká, protože vedle prezidenta Zemana a premiéra Babiše je tady ještě někdo, kdo je natolik nemravný, že jejich zločinům napomáhá. Kdyby sociální demokracie nebyla v koalici s Babišem, tak už bychom v čele vlády neměli udavače. Protože Babiše by už dávno ta část lidí, která mu naletěla, opustila. Pokud by se spojil s komunisty a Okamurou, ztratil by podporu celkem slušných lidí, kteří, jako můj brácha, naletěli na heslo, že skoncuje s korupcí.

A co kdyby lidé strávili i přímou účast komunistů ve vládě, nebyl byste zklamaný?

Pak bych musel konstatovat, že došlo k degradaci společnosti. A tento degenerativní proces je podobný tomu, ke kterému došlo v roce 1946 u nás a v roce 1933 v Německu. Lidé propadli prázdným a nebezpečným ideologickým heslům.

Jak z toho ven?

Náš dlouhodobý problém je téměř úplná absence stranických politických programů. Politické strany jsou převážně stranami volebními. Tedy hrají o hlasy těch, kteří nejsou spojeni s danou stranou, ale jen s nabídkou programového úplatku. Penzisté by mohli být voliči té strany, která jim nesystémově zvýší důchody. Mladí volí tu stranu, která jim nabídne snížení nákladů na cestování. Ale to nejsou politické programy. To je programová korupce.

Doba, ve které jste strávil většinu života, byla dobou okupací, normalizace, ale také dobou kompromisů. Mnozí dělí českou společnost přísně na kolaboranty a hrdiny. Není ještě mezi nimi spousta statečných lidí, kteří na sebe převzali misi třeba i kolaborovat, ale také činit věci dobré?

Jde o přizpůsobení se. Jak píše Bohouš Doležal – a já se s ním ztotožňuji –, přizpůsobení někdy překročí určitou míru a my začneme, nacházejíce se v tom prostoru, kterému se přizpůsobujeme, říkat, že se jakoby nechumelíme. Že jsme přece přežili horší věci a ono všechno pomine. Ne, nepomine, jen si na to zvykneme. Bohouš razí slovo „nechumelismus“ a vnímá ho jako konec politiky. Je nám to nepříjemné, ale my děláme, jako by se nechumelilo.

Táhne se to našimi dějinami jako červená nit?

Za okupace to byly české fabriky s českými inženýry, které vyráběly zbraně, jimiž Němci zabíjeli naše budoucí osvoboditele. To je taky „nechumelismus“.

Měli jsme bojovat?

Neměli. Nebyli jsme na to vůbec připraveni. Podívejte se, jak vypadaly německé aeroplány na začátku války a jak naše. Podívejte se na naše tančíky. Jak byli oblečení Němci a jaké měli naši vojáci ještě zavinovačky na nohách. V dané strategické situaci naši zemi nebylo možné ubránit. Čert ví, jak by to dopadlo, kdybychom bojovali.

Takže míra byla překročena nikoliv tím, že jsme se nebránili, ale prací ve fabrikách pro Němce?

Ano. Pracovalo se tam na plné pecky. Pracovní čeští dělníci a inženýři byli vyznamenáváni Svatováclavskou orlicí. Lidé aktivně jezdili na práci do Německa. Dobrovolně. I proto jsem dost skeptický.

Vidíte dnes na náměstích nějakou osobnost, o které už víme, že je schopna politicky fungovat a vytěžít něco pozitivního v zájmu návratu demokracie, mravnosti a práva? Vidíte ji tam? Problém nejsou samotní politici, ale ti, co je zvolili. Proč se to stalo? Proč většině lidí imponuje hulvátská mluva Babiše a Zemana?

Na to jsme se vás právě chtěly zeptat.

S největší pravděpodobností proto, že je to vždy úžasné zjednodušení. A také proto, že lidem nepříliš vzdělaným, nespokojeným se svým vlastním životem a osudem nabízejí tyto dva konkrétní vysvětlení. Ukazují na ty, kdo jsou viníky jejich nespokojenosti.

Oba pracují s emocemi. Zejména Zeman pracuje s nenávistí. Nenávist pro člověka, který není spokojen se sebou samým, je emoce vhodná, a politik, který pak na někoho ukáže prstem, je pro něj vhodným politikem. Možná už ale začala rehabilitace společnosti na našich náměstích. Možná se naše orgány oživí. Možná naše orgány ožíví až příští prezident. A jeho hlavní úkol bude vrátit nám ústavu.

Deník N

dokončení ze str. 5

uzavřel italský ministr zahraničí Galeazzo Ciano v polovině srpna 1939 se svým německým protějškem. Joachim von Ribbentrop vsadil na britskou a francouzskou neutralitu sbírkou starožitného rytířského brnění – a jak suše poznamenává Ciano ve svém deníku několik dní předtím, než ho koncem roku 1943 ve Veroně popravili, nikdy mu prohranou sázku nesplatil. Hitler byl pevně přesvědčen o tom, že Francie a Británie do války nevstoupí, protože počítal s tím, že v obou zemích stále panují opatrné nálady, jaké zažil na konci září 1938 na konferenci v Mnichově. „Muži, které jsem poznal v Mnichově, nejsou muži, kteří by začali světovou válku,“ prohlásil v polovině srpna.

Jenže nezaznamenal, že tihle „slabí muži z Mnichova“, zejména britský premiér Chamberlain, prošli během předchozích měsíců zásadní proměnou postojů. Březnovou okupací zbytků českého území a „asistencí“ při vyhlásování fašistické Slovenské republiky nacisté nadevší pochybnost demonstrovali, že jejich léta trvající sliby, že jim jde výhradně o území obývané Němci, nebyly pravdivé a že jejich skutečným cílem je něco jiného. „Chamberlain, který konečně prohlédl, považoval za největší hrozbu britské říši německou nadvládu nad Evropou,“ píše William L. Shirer.

Hitlerovo přesvědčení, že Britové a Francouzi nakonec do války nevstoupí, výrazně posílilo poté, co se mu podařilo dotáhnout během posledního srpnového týdne již zmíněnou smlouvu o neútočení se svým dosavadním úhlavním ideologickým i geopolitickým nepřítelem, Sovětským svazem. A šokoval tím nejen západní veřejnost a politiky. O jak prudký obrat na obou stranách šlo, dokumentuje příhoda, podle níž vítaly na moskevském letišti německého vyjednavče paktu Ribbentropa vlajky se svastikou, jež byly zabaveny v rekvizitárně antifašistického propagandistického filmu. Dohoda byla uzavřena rychle, přestože sovětský vůdce Stalin využil Hitlerovu časovou tíseň a vymohl si tajný dodatek, v němž východní Polsko, Pobaltí (kromě Litvy) a Finsko měly připadnout do sovětské „sféry vlivu“. Jinými slovy – že Moskva si bude moci na určeném území dělat, co se jí zlíbí, což nakonec dodržela (ovšem pouze do té doby, než Hitler za dva roky pakt porušil a na Sovětský svaz zaútočil).

Právě východní „pojistkou“ pak nacistický vůdce odmítal varování před ekonomicko-vojenskou převahou západních mocností. Kromě toho, že mu smlouva se Stalinem zajistila „klid“ na Východě, přinesla mu také výrazné hospodářské zisky. Jak píše ve studii zveřejněné v roce 2010 v revue „Paměť

a dějiny“ historik Václav Veber, jen během prvního roku dodal Sovětský svaz Německu ohromující objemy surovin: milion tun krmného obilí, 900 tisíc tun ropy, 500 tisíc tun fosfátů, 500 tisíc tun železné rudy, 300 tisíc tun surového železa a šrotu. „Navíc nakupoval pro Německo žádané zboží a zajišťoval jeho dopravu většinou přes Sibiř,“ popisuje dobový kontext Veber.

Jestli se ještě počátkem srpna dalo mluvit o vcelku běžném letním provozu, poslední srpnový týden už zdání normality zcela ustoupilo všeobecným – a jak řada lidí stále doufala zbytečným – přípravám na konflikt.

Konec iluzí

Z dovolených se předčasně a kvapně vraceli jak politici, tak běžní občané, které k tomu vyzvaly jejich vlády (domů se na výzvu americké vlády měli vrátit i v Evropě usazení Američané). Lidé po celém kontinentu nacvičovali zatemňování oken, řada z nich si dělala zásoby potravin a dalších produktů, někteří odjížděli z velkých měst na venkov. V Polsku odsunuli na neurčito začátek školního roku, v Británii evakovali z Londýna statisíce dětí. Důležité budovy obklopily pytle s pískem, z významných galerií a muzeí se odnášelo vzácné umění. (...)

Na konci srpna už nedoufali ani největší optimisté. Admirál Canaris, který se ještě pár dní předtím radoval, že je mír zachráněn, si 31. srpna večer situaci vyložil realističtěji, když jednomu armádnímu kolegovi „zalykaje se emocemi“ řekl: „Tohle je konec Německa.“

Respekt, 35/2019

FENOMÉN VACEK

Nedovno skončilo jeho třicetileté farářování v Letohradě, pokračuje však dál - už pětáctýctým rokem - jeho kněžská služba české církvi. To, co za ním zůstává, ohodnotila kladně dlouhá řada těch, kteří ho znají. Byla to služba vpravdě nezisková, doslova

„až do roztrhání těla“. To, co za ta léta řekl, kázal, napsal, by vydalo na knihovnu. Bez doktorátů, bez titulů, bez jakýchkoli nároků, bez čekání na pochvalu, ale i bez sebelibosti, bez podbízění se, natož poklonkování. Vždy s otevřeným hledím, přímým pohledem a jednáním, takřka „lutersky“: „Zde stojím a nemohu jinak.“

Důvod k zamyšlení pro nás, sebestředné, domyšlivé, ambiciózní, pro nás rutinéry, frázišty, kariéristy, lenochy a pohodáře, řevnivé až závistivé pleticháře, ty „nedoceněné“ a nenápaditě kritiky, jejichž „služební“ život spočívá pouze v ekonomické zajištěnosti a přijímání úcty lidí. Je mi 88 roků a 50 let sloužím v Královéhradecké diecézi, vím tedy dobře, o čem píšu. „Mnoho povolanych, ale málo vyvolených“ (Mt 22:14), „žeň je sice hojná, ale dělníků málo“ (Mt 9:37).

Václav je dělník zdatný a doufejme, že ještě mnohá léta bude.

Jan Rybář

K PŘÍPRAVĚ NA BOHOSLUŽBY O NEDĚLÍCH A SVÁTCÍCH

neděle 15.9.	24. v mezidobí
	sbírka na církevní školství
8 Lukavice	Ex 32,7-14 Ž 51
9 Mistrovice	1 Tim 1,12-17
9.30 Orlice	L 15,1-32

sobota 21.9.	18 h. Letohrad
neděle 22.9.	25. v mezidobí
8 Lukavice	Am 8,4-7 Ž 113
9 Mistrovice	1 Tim 16,1-13
9.30 Orlice	L 16,1-13

sobota 28.9.	Slavnost sv. Václava
	hlavního patrona českého národa
11 Letohrad	po bohoslužbě program na zámecké terase

neděle 29.9.	26. v mezidobí
	posvěcení v Mistrovích a v Červeně
8 Lukavice	Am 6,1a,4-7 Ž 146
9 Mistrovice	1 Tim 6,11-16
9.30 Orlice	L 16,19-31

sobota 5.10.	18. Letohrad
neděle 6.10.	27. v mezidobí
	posvěcení v Lukavici
8 Lukavice	Hab 1,2-3; 2,2-4
9 Mistrovice	Ž 95 2 Tim 1,6-14
9.30 Orlice	L 17,5-10

sobota 12.10.	18 h. Lukavice
neděle 13.10.	28. v mezidobí
	posvěcení na Kunčích
8 Lukavice	2 Král 5,14-17 Ž 98
9 Mistrovice	2 Tim 2,8-13
9.30 Kunčice	L 17,11-19

Okénko do farnosti - Vydavatel Farnost sv. Václava v Letohradě

Adresa redakce: Václavské náměstí 57, 561 51 Letohrad, tel. 465 620 357 • Redakce: Václav Vacek, Iva Marková, jazyková úprava Jana Kalousková • digitální podobu naleznete na www.letohrad.farnost.cz • uzávěrka je 20. každého měsíce
Rejstříkové č. MK ČR E 12797 • Sazba: BarBar Design, Tisk: Grantis s.r.o. tel. 465 525 741